

συνθήκες πού απαιτοῦν καὶ λεγόμενα tableaux vivants. Μ' απαιτοῦσαν ὅμως πῶς αὐτὸ θὰ περιορίζε τους ἠθοποιούς, πῶς τὴν ομάδα θά ἔπρεπε νὰ τὴν ἀναδέσουν στὸν διευθυντὴ τῆς ὀρχήστρας, πρᾶγμα πού εἶναι κάπως ταπεινωτικὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο κτλ. Καὶ πολλὰ ἄλλα εἶδα στὰ πρόσωπά τους πού ἦταν πολὺ πρὸ δυσάρεστα. Παρ' ὅλα αὐτὰ τὰ πολλὰ ἐπιμένω στὴ γνώμη μου καὶ λέγω γιὰ ἑκατοστὴ φορὰ: «Ὅχι, αὐτὸ δὲ θὰ περιορίζε καθόλου τὸν ἠθοποιό, αὐτὸ δὲν εἶναι ταπεινωτικόν». Ἔστω κι ἂν ὁ διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας ἀναλάμβανε τὴν κακτοποίηση τῆς ομάδας, ἂν μοναχὰ ἦταν σὲ θέση νὰ νιώσει τὴν πραγματικὴ στάση καθενὸς προσώπου. Τ' ἀληθινὸ ταλέντο δὲ σταματᾷ στὰ ὅρια πού τοῦ βάζουν, ὅπως δὲν μποροῦν νὰ σταματήσουν τὸ ποτάμι οἱ γρανιτένες ἀκτῆς, παρὰ ἀπεναντίας, μὰ πού ξεκίνησε κυλῶν πρὸ γρήγορα τὰ φουσκωμένα κύματά του. Καὶ στὴν πῶσα αὐτὴ πού ἀνέφερα, ἕνας ἠθοποιὸς πού νιώθει μπορεῖ νὰ τὰ ἐκφράσῃ ὅλα. Τὸ πρόσωπό του δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ περιορίσῃ αὐτὴ τὴ στιγμή. Ὁρισμένες θέσεις ἔχει μόνον ἡ ομάδα, ἐνῶ τὸ πρόσωπό του εἶναι ἐλεύθερο νὰ ἐκφράσῃ κάθε κίνηση. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ βουδὴ σκηνὴ ἔχει γι' αὐτὸν ἀμέτρητες ποικιλίες. Ἡ τρομὰρα τοῦ καθενὸς προσώπου πού υποκρίνεται δὲν μοιάζει μὲ τ' ἄλλουνοῦ, ὅπως δὲν μοιάζουν οἱ χαρακτῆρες τους, κ' ὁ βαθμὸς τοῦ φόβου καὶ τῆς τρομᾶρας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸ μέγεθος κάθε κακῆς πράξης καὶ ἁμαρτίας πού διέπραξε ὁ καθένας. Ἀλλοιώτικη εἶναι ἡ ἐκπλήξη τοῦ ἀσυννόμου, ἀλλοιώτικη εἶναι καὶ τῆς γυναίκας καὶ τῆς κόρης του, μὲ ξεχωριστὸ πάλι τὸ ὅποιο τρομᾶζει ὁ δικαστὴς, μὲ ξεχωριστὸ τρόπο ὁ ἐπιμελητὴς, ὁ διευθυντὴς τοῦ ταχυδρομείου κτλ. κτλ. Μὲ διαπορευτικὸ πάλι τρόπο ἐκφράζουν τὴν ἀπορία τους ὁ Μπόδτσινσκη κ' ὁ Ντόβτσινσκη, πού ὡς καὶ σ' αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν μποροῦν ν' ἀνηθοῦν τὸν ἑαυτὸ τους, καὶ γυροῦν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον μὲ μιὰ βουδὴ ἐρωτικὴ στὰ χεῖλια. Μοναχὰ οἱ μουσαφίρσοι μποροῦν νὰ μένουν κερωμένοι μὲ τὸν ἴδιον τρόπο· αὐτοὶ ὅμως εἶναι τὸ πόντο τῆς εἰκόνας, πού σκιαγραφεῖται μὲ μιὰ πινελιὰ καὶ σκεπάζεται μ' ἕνα χροματισμό. Μὲ μιὰ λέξη ὁ καθένας ποτεῖ νὰ ἑξακολουθήσῃ τὸ ρόλο του μὲ τὴ μιμικὴ καὶ χωρὶς νὰ λογαριάσῃ ὅτι ἂν καὶ φαινομενικῶς, υποτάχτηκε στὸ διευθυντὴ τῆς ὀρχήστρας, υποσεί πάντα νὰ μείνῃ μεγάλος ἠθοποιός. Ὡς τόσο δὲν μοῦ μένουν πιά δυνάμεις γιὰ φροντίδες καὶ συζητήσεις.

Εἶναι κουρασμένη καὶ ἡ ψυχὴ μου καὶ τὸ κορμί μου. Τ' δοκίζομαι, κανεὶς δὲν ξέρει καὶ δὲν ἀκούει τὰ βᾶσανά μου. Ὁ Θεὸς μαζί τους! Μοῦ προξενεῖ ἀηθία τὸ ἔργο μου. Θάθελα νὰ φευγαῖ τώρα—μὰ οὔτε κ' ἐγὼ δὲν ξέρω πῶ—καὶ τὸ ταξίδι πού πρόκειται ἴσως νὰ κάω, τὸ βατόρι, ἡ θάλασσα κ' οἱ ἄλλοι μακρυνοὶ ὀρίζοντες, μοναχὰ αὐτὰ μποροῦν νὰ μὲ δροσίουνε. Τὸ ποθῶ μ' ὅλη μου τὴν ψυχὴ. Δὲ θὰ φύγω ἂν δὲ σᾶς ἀποχαιρετήσω. Ἔχω τόσα πολλὰ ἀκόμα νὰ σᾶς πῶ, πού δὲν ἔχει τὴ δύναμη νὰ πῇ αὐτὸ τ' ἀνυπόφορο καὶ ψυχρὸ γράμμα....

Πετρούπολη, 25 τοῦ Μᾶη 1836.

N. B. ΓΚΟΓΚΟΛ

ΠΑΥΛΟΥ ΤΣΕΧ

ΤΟ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ

Κατὰ τὶς ἐγγεὰ τὸ βράδι περνούσαμε καθάλα ἀπὸ τὸ χωριό. Τὸ φεγγάρι λαμποκοποῦσε ψηλά, ἀνάμεσα στὰ χλωμὰ ἀστέρια τοῦ οὐρανοῦ. Κοιτὰ σ' ἕναν τοῖχο ἀπὸ χοντροχιτομένη ξερολιθιά κλωθοῦσε, σὰν ἄσπρη γυαλιστερὴ κορδέλλα, ἕνα ρυθμικόν. Ἦταν ἀπόλυτη σιγαλιὰ σιτὸς δρόμους καὶ τὰ περιθώλια. Τὰ μαῦρα, ξυλιασμένα κλαριά τῶν δένδρων μοιάζανε σὰν πολυπλοκα μπλεγμένα μονογράμματα ἀπάνω στὸ βαθὺ μπλάβο χρώμα τῆς νύχτας.

Βαδίζαμε σὲ τειράδες, καὶ ὁ χίτυπος ἀπὸ τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων μας ἀκουγότανε δέκα φορές δυνατώτερος μέσα στὴν ἐρημιὰ πού βασιλευσε, ἐπιβλητικὴ, τριγύρω. Δὲν εἶχαμε σκοπὸ νὰ γυρέψουμε κατάλυμα γιὰ τὴ νύχτα σ' αὐτὸ τὸ χωριό· νιώθαμε ὅμως τὴν ἀνάγκη νὰ σταματήσουμε γιὰ λίγο κάπου γιὰ νὰ ζεστοκοπηθοῦμε λιγάκι, νὰ κατιτίσουμε ἕνα τοιγάρο κουβεντιάζοντας μὲ τὴν ἡσυχία μας, νὰ γράψουμε κανένα δυὸ λόγια σὲ κανένα δικό μας στήν πατρίδα.

Κοιτάζαμε παντοῦ στίς σκοτεινὲς σειρὲς τῶν σπιτιῶν. Κανένα παράθυρο δὲ φάτιζε ὅπου καὶ νὰ βλέπαμε. Οὔτε μιὰς γάτας ἢ σκυῖα δὲν κουνιότανε στὸ δρόμο. Θαρροῦσε κανεὶς πῶς, καθὼς περνούσαμε, τὰ σπύτια σμίγανε πάλι ἀπὸ πίσω μας, καὶ γινόντουσαν ἕνας μονοκόμματος, σκληρὸς τοῖχος.

Νὰ χιπήσουμε σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πόρτες αὐτῶν τῶν τάρων, μᾶς φαινότανε ἀπαισιό. Τὸ μόνον πιά πού συλλογιζόμαστε ὅλοι μας, ἦταν τὸ πῶς θὰ μπορούσαμε, σὰ φτάναμε στὴν ἀκρὴ τοῦ χωριοῦ, νὰ ξεπλώσουμε, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πλατειᾶχανάκια τοῦ δρόμου, τὰ κουρασμένα μας τὰ χέρια καὶ τὰ πληγιασμένα μας τὰ σκέλια. Γιατὶ ἡ νεκρικὴ σιγαλιὰ πού μᾶς ἔζωνε μᾶς ἀποκοιμίζε. Νὰ κλεῖραμε τουλάχιστον κάπου καμιὰ βροχόβλα ἢ νὰ κλωθοῦσε κανένα ἄτρι ἀπὸ τὸν οὐρανόν... Φτάναμε ἐκεῖνη τὴ στιγμή σὲ σημεῖο νὰ ποθοῦμε τὶς εἰδήσεις.

Ὅμως ἔξαφνα, μοστὰ μας, εἶδανε νὰ μιὰς κόβουν τὸ δρόμο καὶ ξανθὲς ἀχιτίδες ἀπὸ φῶς λάμπας. Σ' ἕνα ἐπὶ τὸ τελευταῖον σπύτια, ἐπὶ παραθύρου φάτιζαν σὸ ἕνος τῆς γῆς.

Πήδηξα ἀπ' ἰδιότητά μου καὶ τραβήξα ἴσια στὴν ἐξώπορτα. Χτύπησα... χτύπησα κ' ἔλλη μιὰ φορὰ δυνατώτερα. Καί, πιά μὲ πείτομα, μιὰ τρίτη φορὰ.

Ἦτοια ἀπὸ λιγάκι ἐτριξε ἕνα ἀπ' τὰ παράθυρα, τὰ φέλλα του ἀνοιξαν, ὅσο νὰ μπορούσε νὰ περᾶσῃ ἕνα δάχτυλο, καὶ μιὰ ἀντρικία φωνὴ μᾶς εἶπε βήχοντας: «Ποῖος εἶναι!».

Πῆγα πρὸ κοιτὰ κ' ἐξήγησα στὸν ἄνθρωπο, πού μέλις μπορούσαν δῶ τὸ μισὸ του κεφάλι, τὸ σκοπὸ μας. Ἔκανε νὰ κλείσῃ πάλι, μὰ ἐγὼ εἶχα προφτάσει νὰ χῶσω τὸ χέρι μου καὶ δὲν τὸν ἄφισα.

Καθὼς γινόντουσαν αὐτὰ, ἀπὸ μέσα ἀκουγότανε δυὸ φωνὲς πού ψιθύριζαν, ἢ σπασιμένη φωνὴ τοῦ γέροντος καὶ μιὰ μαλεκὴ γλυκεῖα φωνὴ κοριτσιού.

Ἦτοια ξαναφάνηκε τὸ μισὸ κεφάλι πίσω ἀπὸ τὰ μισανοιγμένα παραθυρόφυλλα, κ' εἶπε πῶς θὰ μᾶς ἀνοιγε ἀμέσως. Ἀκούσαμε νὰ κλαγγίζον κλειδιά, κ' ἀνοιξε ἡ πόρτα.

Δέσαμε τ' ἄλογά μας σὲ κάτι γάντζους πὸν ἦτανε στὸν τοῖχο τῆς μπασιᾶς.

Ἡ πόρτα τῆς κάμαρας ἦταν ἀνοιχτή, καὶ τὸ φῶς μᾶς θάμπωσε καθὼς μπήκαμε.

Κανεὶς δὲν ἦτανε μέσα. Μιά οιδερένια θεριά-στρα σκορπούσε γύρω μιὰ φοβερὴ ζέστη, κι' ἀπάνω στὴν πλάκα τῆς οἰγοτραγουδοῦσε ἓνα καπνισμένο οιδερένιο τσαγερὸ.

Ὁ ἄνθρωπος, πὸν τῶρα τὸν βλέπαμε ἀπὸ κοντά, ἦτανε ξουρισμένος, μὲ μιὰ μεγάλη ἀητήσια μύτη κι' ἀσπρισμένα μαλλιά. Μᾶς εἶπε νὰ καθήσουμε σὶ τραπεζί, κι' αὐτὸς σιάθηκε μὲ τὶς πλάτες του σὲ μιὰ πόρτα, ποῦθγαζε σὲ κάποια ἄλλη κάμαρα.

Ἀμέσως καθὼς μπήκαμε, μᾶς πῆρε κάποια παρὰξενη μωρουδιά, πὸν θύμιζε τὴ βαρεῖα ἀιμοσφαίρα νοσοκομείου ξέχειλου ἀπὸ ἀρρώστους. Κι' ἡ ζέστη δυνάμωνε ἀκόμα περισσότερο αὐτὴ τὴν ἐντύπωση.

Ὁ γέρος πὸν νευρικὰ κι' ὅλη τὴν ὥρα σκέπαζε μὲ τὶς πλάτες του τὴν πόρτα, μᾶς ἐβλεπε ἀνηύχως πὸν κοιτάζαμε ἐξεταστικὰ τριγύρω μας καί, δίχως νὰ τὸν ρωτήσουμε κἀν, μᾶς διηγήθηκε πὼς λίγες μέρες πρὶν εἶχαν μείνει ἐκεῖ στρατιῶτες βαρεῖα πληγωμένοι.

Μποροῦσε κανεὶς νὰ διαβάσῃ καθαρὰ σὶ τὸ πρόσωπο του πὼς ἔλεγε ψέματα. Αὐτὸ μᾶς ἀνηύχωσε καὶ μᾶς ἔβαλε ὑποψίες. Σηκωθήκαμε καὶ ψάχναμε δῶ καὶ κεῖ σὶς γωνίες, πίσω ἀπὸ τὰ ἐπιπλα, κάτω ἀπ' τὸ τραπεζί, ξεσκεπάσαμε τὴ θεριά-στρα.

Ἀξάρνα ἀκούσαμε ἓναν ἄλαφρο θόρυβο στὴν πλαϊνὴ τὴν κάμαρα σὰν κάτι πρῶμα βαρὺ νὰ σερνότανε σὶ τὸ πάτωμα. Ἐνας ἀπὸ μᾶς ζήτησε ἀπὸ τὸ γέρο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἀντιστάθηκε καί, σὲ μιὰ κατάσταση μανίας, μᾶς γέμισε βροσιές καὶ βλαστήμιες. Χορεύτηκε δὺ ἀπὸ μᾶς, νὰ τὸν κρατήσουν. Βγάλαμε τὰ πιστόλια μας.

Δὲν εἶχαμε θυμὸς ἀκόμα προφτάσει νὰνοῖξουμε, κι' εἶδαμε ἓνα κορίτσι νὰ στέκεται σιάνοιγμα τῆς πόρτας, μ' ἓνα ἄσπρο μακρὸν φέρεμα ποῦφτανε ὡς κάτω, καὶ μὲ ξέπλεκα μαλλιά. Τὸ πρόσωπό τῆς ἦτανε σὰν ἓνα κομμάτι μάρμαρο. Καὶ σήκωσε τὸ χέρι τῆς καὶ μᾶς ἔγνεψε νὰ τὴν ἀκολουθήσουμε. Σὰν ὑπνοβάτης.

Τὸ δωμάτιο, δπου μπήκαμε, ἦταν μικρότερο ἀπὸ τὸ πρῶτο. Δὺ κερὰ καίγανε σ' ἓνα ἀσημένιο καντηλέρι, καὶ τὸ φῶς τοὺς ἐπεφτε σ' ἓνα ἄσπρο χαμηλὸ κρεβάτι, σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς κάμαρας.

Ἡ μωρουδιά πὸν εἶγαμε νιώσει πρωτίτερα, ἔπρεπε νὰρχόταν ἀπὸ δῶ. γιὰτὶ μᾶς ἦτανε σγεδδὸν ἀδύνατο νὰ πάροουμε βαθεῖα τὴν ἀνάσα μας. Κι' ὁ ἀέσας, πίσω ἀπὸ τὸ φῶς, ἔφεγγε πηχτὸς σὰν παλιὸ μέλι.

Ζυγώσαμε οἰγὰ σὶ τὸ κρεβάτι. Ἐνας νέος, κίτρινος σὰν τὸ κερὶ, κείτονταν ἐκεῖ καὶ δὲν ἀνάσαινε πιά. Γύρω ἀπὸ τὸ μέτωπό του ἦτανε δεμένη μιὰ λινίδα ἀπ' ἄσπρο πανί, κοκκινισμένη ἀπὸ αἷμα. Ἀπάνω σὲ μιὰ καρέκλα, κοντὰ σὶ τὸ κρεβάτι, ἦτανε μιὰ καραλισμένη, βρώμικη, κουρελιασμένη καὶ σχεδὸν σαπικμένη σιολὴ δεκανέα.

Βγάλαμε τὰ κασκέτα μας, καὶ ἡ κοπέλα σιάθηκε στὴν ἄκρια τοῦ κρεβατιοῦ καὶ κοιτίσε σὰν ἕννα-

τισμένη, μὲ τὰ μάτια ἀσάλευτα καὶ καρφωμένα σὶ τὸ πρόσωπο τοῦ πεθαμένου.

Βγήκαμε ἀπὸ τὴν κάμαρα παιώνιας μὲ τὶς ἄκρες τῶν ποδιῶν μας. Κι' ὄξω μᾶς ὁμολόγησε ὁ γέροντας, μ' ἓνα φριχτὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη, πὼς ἦτανε τέσσερες μέρες πὸν ὁ γυῖός του βροϊκότανε κεῖ νεκρός.

Ἀπὸ μέσα ἀκουγόταν ἡ φωνὴ τοῦ κοριτσιοῦ πὸν τραγουδοῦσε μονότονα ἓνα νανούρισμα. Μὲς στὰ κεφάλια μας εἶχανε μαζευτεῖ ὅλη ἡ φρίκη κι' ὅλο τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μας.

Καὶ πορευτήκαμε ὅλη τὴ νύχτα μὲ τὰ πρόσωπα σκυμμένα βαθεῖα σὶς χαῖτες τῶν ἀλόγων μας.

Μετάφρ. ΚΑΡΘ.

ΕΝΑ ΔΑΚΡΥΟ

Στὸ στρατιῶτῃ τῆς III Διλοχίας Σκαπανέων Δεοτούνη, πὸν ἐνφ' δούλευε σὶ τὸ γιοφύρι τοῦ Ὁξιλᾶρ σὺρθηκε ἀπὸ τὸ ρέμμα του.

Θᾶμα τὰ ἀποαλένια σου τὰ μπρόστια,
ἀτοάλικη σαγίτα κι' ἡ ματιὰ,
ἡ Νιότη σοῦ γελοῦσε ἡ ἀνδρισμένη
μὲς στὴν καρδιά.

Καὶ σὲ κερνοῦσε μὲ χρονοκρονιήρι
πιοτὸ κι' ἡ ροδομάγουλη ἡ Ὑγεία,
κι' ἦταν σὰν σὲ Ἀπολλώνιο μεθύσι
ἡ λεβεντιά.

Κάποια γλυκειὰ γλυκειὰ μέρα τοῦ Ἀπρίλι
ποῦχαν γιορτὴ στήσει τὰ πουλιά,
λεφκὲς σὲ τράβηξαν ξάφνου ἀνεράδες
μὲς στὰ νερά.

Ζουλέφανε τὰ ξέχωρά σου νιάτα
καὶ σὶ τὸ ποτάμι σ' ἔουσαν γοργὰ
νὰ στήσουνε χορδὸ μαζὺ μὲ σένα
κρυφὰ - κρυφὰ.

Κάποιες νὰ στεριώσει ἓνα γιοφύρι
γύρεθε τὸ στοιχειὸ μιὰ κοπελλιὰ,
τοῦ πρωτομάστορα ρίξαν τὸ ταῖρι
μιὰ ὁμορφονιά.

Ἔτσι καὶ τοῦτο δῶ πάντα χαλοῦσε
σὰν ἄφρη τῶσσερνε ἡ νεροσυρμή,
ὡς πὸν τὸ μῶλωσε γεροδεμένο
τὸ νιὸ κορμί.

Χαρὰ στὸν τάφο σου, ὦριο παλληκάρι.
Πάνω σου τραγουδᾶνε τὰ νερά,
κι' ἀργοσαλέβοντας μοιρολογαί
κι' ἡ καλαμιὰ.

Νὰ κλάρω; Κλάρες γιὰ σένα δὲν πρόπον.
Ἐγὼ σοῦ πλέκω στεφάνι λαμπρὸ
ἀπὸ τοῦ τραγουδιοῦ μας τὸ περβόλι.
Καὶ σ' τὸ φαρῶ.

Σάμος—Βαθύ

ΣΙΤΣΑ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ